

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Правові висновки Верховного Суду у справах про банкрутство, сформульовані у 2021 році

Володимир Погребняк,

**д.ю.н., суддя судової палати для розгляду справ про банкрутство
Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду**

ЗМІСТ:

Передмова

1. Щодо розгляду спору в межах справи про банкрутство в порядку статті 7 КУзПБ
2. Щодо юрисдикції спору про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення щодо боржника у справі про банкрутство
3. Щодо застосування позовної давності за заявою сторони (кредитора) у справі про банкрутство
4. Щодо визначення поняття "член сім'ї боржника" у справах про банкрутство
5. Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном боржника
6. Щодо відсутності в ініціюючого кредитора суб'єктивного права на заявлення грошових вимог до боржника як підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство
7. Щодо процесуального статусу уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) у справах про банкрутство, обсягу та моменту набуття нею процесуальних прав на оспорування результатів аукціону
8. Про покладання субсидіарної відповідальності на осіб, які не пов'язані відносинами з боржником
9. Щодо закриття провадження у справі про банкрутство на стадії розпорядження майном боржника
10. Щодо відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство порушеної за заявою боржника
11. Про визнання недійсними результатів електронних торгів, акта державного виконавця, свідоцтва про придбання майна, витребування із чужого незаконного володіння нерухомого майна, визнання права власності
12. Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (Рішення, внесені до ЄДРСР, за липень - вересень 2021)

Передмова

Минуло чотири роки від початку процесуальної діяльності Верховного Суду (зміни судоустрою, процесуальні зміни), два роки з початку введення у дію Кодексу України з процедур банкрутства.

Одночасно набрали законної сили усі процесуальні кодекси України, серед них - ГПК України, який зазнав найсуттєвіших змін.

Однією з таких ключових змін є нові процесуальні форми забезпечення єдності судової практики: палата, об'єднана палата або Велика Палата Верховного Суду (статті 302, 303, 315 ГПК України).

З огляду на встановлену структуру узгодження правових позицій, викладених в постановках касаційного суду, в постанові КГС ВС від 25.06.2019 у справі № 911/1418/17 наведено висновок щодо порядку застосування правових позицій ВС. Зокрема, касаційний суд зазначив, що логіка побудови та мета існування процесуальних механізмів забезпечення єдності судової практики вказує на те, що з метою застосування норм права у подібних правовідносинах за наявності протилежних правових висновків суд касаційної інстанції повинен виходити з того, що висновки, які містяться в судових рішеннях судової палати КГС ВС, мають перевагу над висновками колегії суддів, висновки об'єднаної палати КГС ВС – над висновками палати чи колегії суддів цього суду, а висновки ВП ВС – над висновками об'єднаної палати, палати й колегії суддів КГС ВС.

З 01.01.2021 по 16.12.2021 на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство передано 24 справи, на ОП КГС ВС – 5 справ, на ВП ВС - 24 справи.

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду

Щодо розгляду спору в межах справи про банкрутство в порядку статті 7 КУзПБ

Постанова ВП ВС від 15.06.2021 у справі № 916/585/18 (916/1051/20)(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98391620>)

Предметом розгляду в цій справі є вимоги позивача про визнання протиправним та скасування рішення реєстратора про реєстрацію права власності, записів про право власності, визнання недійсним договору купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва з тих підстав, що державний реєстратор не мав законних підстав реєструвати право власності за АТ «Укрсоцбанк» на об'єкт незавершеного будівництва, який позивач вважає таким, що належить йому.

Якщо наслідком задоволення вимоги, заявленої у справі, стороною якої є особа, щодо якої відкрито провадження у справі про банкрутство, може бути зміна розміру або складу ліквідаційної маси боржника, таку справу слід розглядати у межах справи про банкрутство на підставі статті 7 КУзПБ, а спір є майновим у розумінні положень цього Кодексу.

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду

Щодо юрисдикції спору про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення щодо боржника у справі про банкрутство

Постанова ВП ВС від 15.06.2021 у справі № 905/2030/19 (905/1159/20)(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100359355>)

Спір за позовом боржника про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення є майновим за своєю правовою природою, оскільки за наслідком його розгляду в податкового органу може виникнути право на стягнення з боржника певної грошової суми (майнове право), яка в розумінні статті 190 ЦК України є майном боржника.

Отже, вимога особи, щодо якої порушено справу про банкрутство, про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення як майновий спір боржника підлягає розгляду в межах провадження у справі про банкрутство з визначенням юрисдикційності розгляду такого спору господарському суду.

Ініціювання поза справою про банкрутство, у межах якої суд розглядає спори про розмір грошових вимог до боржника, ще однієї справи в суді іншої юрисдикції стосовно наявності (відсутності) податкового боргу, визначеного в податковому повідомленні-рішенні, є неефективним як для захисту прав кредитора, так і для захисту прав боржника. Одночасний розгляд в судах різної юрисдикції спорів, судові рішення у яких впливають на визначення розміру грошових вимог до боржника, може зумовлювати необхідність зупинення провадження у справі про банкрутство цього боржника, що прямо забороняє КУзПБ. Крім того, такий одночасний розгляд може ускладнити формування реєстру вимог кредиторів через необхідність перегляду за нововиявленими обставинами у справі про банкрутство відповідних судових рішень про результат розгляду спірних вимог кредитора. Саме тому процедура розгляду спору щодо оскарження податкового повідомлення-рішення є ефективним способом захисту прав боржника у спорі з уповноваженим державою органом щодо розміру спірної заборгованості такого органу і здійснюється у межах процедури банкрутства відповідного боржника.

КУзПБ та ГПК України є нормативними актами рівної юридичної сили - процесуальними законами, які мають визначену законодавцем сферу правового регулювання. У разі колізії норм статті 7 КУзПБ та статті 20 ГПК України повинні застосовуватися ті процесуальні норми, які прийняті пізніше. Отже, у правовідносинах щодо визначення розміру податкових зобов'язань боржника у справі про банкрутство шляхом оскарження рішення податкового органу з 21 жовтня 2019 року підлягають застосуванню положення статті 7 КУзПБ, які визначають юрисдикцію розгляду таких спорів у межах провадження у справі про банкрутство в господарському судочинстві.

Спір про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення - рішення за позовом особи, щодо якої порушено справу про банкрутство, який виник після 21 жовтня 2019 року, як майновий спір боржника підлягає розгляду в межах провадження у справі про банкрутство в господарському судочинстві.

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду

(продовження)

Спільна окрема думка суддів ВП ВС Князева В. С., Анцупової Т. О., Британчука В. В., Григор`євої І. В., Гриціва М. І., Золотнікова О. С., Ситнік О. М. у справі № 905/2030/19 (905/1159/20) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100079407>

Податкове повідомлення-рішення, що не набрало чинності, не є підставою для виникнення будь-яких зобов'язань та не вважається втручанням до майнових прав позивача. Це рішення можна розцінювати лише як посягання, намір вплинути на склад майна позивача, які, однак, не реалізуються контролюючим органом до узгодження суми грошового зобов'язання, що і визначить вимогу як майнову та вплине на склад майна.

Фактично спір у цій справі про оскарження податкового повідомлення-рішення зводиться до перевірки правильності дій контролюючого органу, а не до захисту майна.

Отже, враховуючи предмет позову, суб'єктний склад сторін та зміст відносин, спір щодо оскарження ПрАТ «Геркулес» податкового повідомлення-рішення є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Правова позиція судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо застосування позовної давності за заявою сторони (кредитора) у справі про банкрутство

Постанова КГС ВС від 09.09.2021 у справі № 916/4644/15 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100884643>)

У справі про банкрутство при розгляді кредиторських грошових вимог до боржника застосовуються загальні норми цивільного законодавства про позовну давність, визначені у главі 19 "Позовна давність" ЦК України.

Тлумачення частин п'ятої, шостої статті 23 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон про банкрутство) (частин п'ятої, шостої статті 45 КУзПБ з 21.10.2019) у взаємозв'язку зі статтею 256, частинами третьою, четвертою статті 267 ЦК України свідчить, що стороною, яка може зробити заяву про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредитора в процедурі розпорядження майном боржника, слід розуміти інших кредиторів, боржника та розпорядника майна боржника.

Кредитор наділений правом звернутися до суду із заявою про застосування позовної давності під час розгляду грошових вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном боржника:

1) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії Закону про банкрутство в редакції 19.01.2013 - з моменту визнання його вимог боржником чи господарським судом;

2) у разі розгляду заявлених вимог кредиторів до боржника в період дії КУзПБ - з моменту подання ним заяви про визнання грошових вимог до боржника.

Правова позиція судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо визначення поняття "член сім'ї боржника" у справах про банкрутство

Постанова КГС ВС від 22.09.2021 у справі № 910/6639/20 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456026>)

У справах про неплатоспроможність боржників - фізичних осіб поняття "член сім'ї боржника" закріплено в частині п'ятій статті 116 КУзПБ.

Зазначені норми самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. У цьому контексті положення статті 3 Сімейного кодексу України для регулювання відносин під час розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовуються.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУзПБ, зважаючи на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників - фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

Судова палата для розгляду справ про банкрутство КГС ВС зауважує на необхідності враховувати в порядку частини четвертої статті 236 ГПК України, господарськими судами наведену правову позицію у вирішенні питання щодо включення відповідної інформації про майно, доходи й витрати членів сім'ї до декларації про майновий стан боржника, яка є невід'ємною складовою при зверненні до суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Правова позиція судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном боржника

Постанова КГС ВС від 22.09.2021 у справі № 905/1923/15 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100424282>)

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство; щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, постановленою господарським судом за результатом розгляду заяви кредитора, вимоги якого є забезпеченими.

Правова позиція судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо відсутності в ініціюючого кредитора суб`єктивного права на заявлення грошових вимог до боржника як підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

Постанова КГС ВС від 22.09.2021 у справі № 911/2043/20 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456027>)

Ураховуючи важливі правові наслідки відкриття провадження у справі про банкрутство, на господарський суд покладається обов`язок перевірки обґрунтованості вимог ініціюючого кредитора та з`ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, що має здійснюватися судом незалежно від погодження боржником із заявленими вимогами чи, навпаки, пасивної процесуальної поведінки боржника у вигляді неподання ним відзиву на заяву про відкриття відповідного провадження.

Наявність чинного судового рішення, ухваленого в результаті вирішення спору щодо стягнення грошового зобов`язання, на підставі якого заявлено вимоги ініціюючого кредитора до боржника, свідчить про відсутність між зазначеними особами спору про право щодо такого зобов`язання.

Однак для господарського суду, який вирішує в підготовчому засіданні питання відкриття провадження у справі про банкрутство, встановлені факти у рішенні не є обов`язковими для врахування виключно за наявності обставин, які мають значення для підтвердження/спростування заявлених у цій справі грошових зобов`язань боржника, і не були взяті до уваги у судовому рішенні, ухваленому за результатом розгляду спору щодо цих зобов`язань у позовному провадженні.

Норми частини шостої статті 39 КУзПБ, як і інші положення цього Кодексу, не містять окремого визначення такої підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство як необґрунтованості вимог ініціюючого кредитора. Однак протилежний підхід, тобто відкриття провадження за цих умов, матиме наслідком порушення прав та інтересів боржника, інших його кредиторів і в цілому суперечитиме спрямованості законодавства у сфері неплатоспроможності.

У разі необґрунтованості/непідтвердження вимог ініціюючого кредитора господарський суд має відмовити у відкритті провадження у справі про банкрутство з посиланням на норму частини шостої статті 39 КУзПБ, яка з урахуванням концепції недостатньої якості закону є найбільш близькою за предметом регулювання до сфери спірних правовідносин.

Правова позиція судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо процесуального статусу уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) у справах про банкрутство, обсягу та моменту набуття нею процесуальних прав на оспорювання результатів аукціону

Постанова КГС ВС від 20.05.2021 у справі № 910/24368/14 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97806435>)

Набуття уповноваженою особою засновників (учасників, акціонерів) статусу учасника справи про банкрутство має ґрунтуватися на ухвалі суду про залучення такої особи до участі у справі, постановленій в порядку статті 234 ГПК України, з набранням законної сили якою уповноважена особа, окрім належних їй спеціальних прав - брати участь з правом дорадчого голосу у зборах кредиторів та роботі комітету кредиторів боржника, наділяється процесуальними правомочностями учасника справи за статтею 42 ГПК України.

Обсяг процесуальних прав уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника у справі про банкрутство, визначений Законом про банкрутство (КУзПБ від 21.10.2019), залежить від змісту рішення вищого органу управління боржника, яке, зокрема, може мати форму протоколу загальних зборів учасників товариства боржника, є єдиним можливим доказом підтвердження повноважень уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника. Суд, здійснюючи легітимацію такого учасника у справі про банкрутство, зобов'язаний надати оцінку відповідному рішенню вищого органу управління боржника щодо його належності (з'ясувати склад учасників та розмір їх часток на момент прийняття відповідного рішення, здійснити перевірку наявності необхідного кворуму під час прийняття рішення тощо).

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника має право на оскарження судових рішень, постановлених у справі про банкрутство та у справах, які розглядалися в межах справи про банкрутство, незалежно від того, чи постановлені відповідні судові рішення до чи після призначення такої особи уповноваженою особою, однак за наявності доведення відповідного правового зв'язку між оскаржуваними судовими рішеннями та порушенням інтересів такої особи. Для реалізації відповідного права суд зобов'язаний повідомити уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про судові засідання у справі про банкрутство, а також про судові засідання у справах, які розглядаються у межах справ про банкрутство. Такий обов'язок існує лише щодо уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, яка належним чином легітимована, тобто виникає з моменту постановлення ухвали суду про визнання такої уповноваженої особи учасником справи про банкрутство.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника як зацікавлена особа у продажі майна боржника за найвищою ціною наділена правом вимагати визнання недійсними результатів аукціону, проведеного в межах справи про банкрутство з порушенням вимог закону.

Верховний Суд
Касаційний господарський суд

Правові висновки судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (2021 рік)

Правова позиція колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Про покладання субсидіарної відповідальності на осіб, які не пов'язані відносинами з боржником

Постанова КГС ВС від 22.04.2021 у справі № 915/1624/16 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97451198>)

Системний аналіз змісту абзацу першого частини п'ятої статті 41 Закону про банкрутство, частини другої статті 61 КУзПБ у взаємозв'язку з іншими нормами законодавства дає підстави для висновку, що до третіх осіб, які несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства, належать будь-які особи, наслідком дій або бездіяльності яких стало банкрутство юридичної особи.

На особу, яка отримала вигоду з протиправної (недобросовісної) поведінки керівника чи засновників боржника, поширюються правила субсидіарної відповідальності, за якими суб'єктом субсидіарної відповідальності може бути особа, яка отримала істотну (щодо масштабу діяльності боржника) вигоду у вигляді збільшення активів, що не могло б утворитися у разі відповідності дій засновників та керівника боржника закону, в тому числі принципу добросовісності.

Якщо дії третьої особи, які мали вплив на економічну (юридичну) долю боржника, викликають об'єктивні сумніви в тому, що вона керувалася інтересами боржника, на неї переходить тягар доведення того, що результати зазначених дій стали наслідком звичайного господарського обороту, а не спричинені використанням нею своїх можливостей щодо визначення дій боржника на шкоду кредиторам боржника. У такому разі небажання особи, яка притягується до субсидіарної відповідальності, надати суду докази має кваліфікуватися згідно із частиною другою статті 74 ГПК України виключно як відмова від спростування фактів, на наявність яких аргументовано з посиланням на конкретні документи вказує процесуальний опонент. За статтею 13 ГПК України особа, що бере участь у справі, яка не вчинила відповідних процесуальних дій, несе ризик настання наслідків такої своєї поведінки.

Звіт за результатами проведеного аналізу фінансово-господарського стану боржника, складений відповідно до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства та доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14, не становить безумовний доказ доведення боржника до банкрутства, а його наявність (або його недоліки) чи відсутність не є визначальним критерієм притягнення винних осіб до субсидіарної відповідальності, оскільки встановлення підстав для її покладання належить до дискреційних повноважень суду, які здійснюються судом за результатами сукупної оцінки всіх наявних у справі доказів, у тому числі й цього звіту, який є лише одним із засобів доказування.

Верховний Суд

Касаційний господарський суд

Правові висновки судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (2021 рік)

Правова позиція колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо закриття провадження у справі про банкрутство на стадії розпорядження майном боржника

Постанова КГС ВС від 11.02.2021 у справі № 910/16593/19 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94999454>)

Якщо після оприлюднення офіційного оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство на дату проведення попереднього засідання до боржника не висунуто вимог, суд не має змоги належним чином дати обґрунтовану оцінку твердженням боржника щодо його неплатоспроможності, адже такі твердження боржника у процедурі банкрутства мають бути досліджені судом критично з урахуванням як думки розпорядника майна, так й інших конкурсних кредиторів.

Тому подальше провадження у справі про банкрутство є неможливим, у зв'язку з чим його належить закрити на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ.

Норма частини четвертої статті 49 КУзПБ, якою встановлено право суду прийняти постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, обмежена випадком наявності конкурсних кредиторів з правом вирішального голосу (зборів кредиторів), за умови недобросовісної бездіяльності цього органу щодо прийняття рішення про подальшу долю процедури банкрутства.

У цьому вбачається встановлення законодавцем балансу між інтересами боржника, щодо якого застосовано мораторій на задоволення вимог конкурсних кредиторів, та інтересами добросовісних кредиторів такого боржника – як конкурсних, так і поточних, які мають легітимні очікування щодо погашення наявних боргів боржника перед ними.

Правова позиція колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Щодо відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство, порушеної за заявою боржника

Постанова КГС ВС від 21.10.2020 у справі № 915/36/20 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101424088>)

Відповідно до частини шостої статті 34 КУзПБ боржник зобов'язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності), та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Особливості звернення із заявою про порушення справи про банкрутство з підстав, передбачених частиною шостою статті 34 КУзПБ, зокрема в разі загрози неплатоспроможності, полягають у тому, що боржник має звернутись до суду про порушення справи про банкрутство, якщо в разі задоволення вимог одного або кількох кредиторів він не зможе виконати свої зобов'язання перед іншими кредиторами.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що ініціювання боржником порушення справи про банкрутство на підставі частини шостої статті 34 КУзПБ свідчить про відсутність між боржником та його кредиторами спору про наявність і неоплатність боргу, оскільки сам боржник визнає ці обставини, тобто відсутній спір про право.

Аналіз наведених норм права дає змогу дійти висновку, що ініціювання відкриття провадження у справі про банкрутство боржником виключає можливість застосування судом до таких правовідносин приписів частини шостої статті 39 КУзПБ як підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство, оскільки цією нормою охоплюються відносини щодо ініціювання провадження у справі іншою особою, ніж від боржника тобто кредитором/кредиторами.

Правова позиція колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Про визнання недійсними результатів електронних торгів, акта державного виконавця, свідоцтва про придбання майна, витребування із чужого незаконного володіння нерухомого майна, визнання права власності

Постанова КГС ВС від 11.11.2021 у справі № 910/8482/18 (910/4866/21)(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101424088>)

Предметом цього спору є вимога ПрАТ «Сіріус-Буд» в особі ліквідатора банкрута арбітражного керуючого Беркута М. С., заявлена в межах провадження у справі про банкрутство ПрАТ «Сіріус-Буд» до відділу примусового виконання рішень Департаменту Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, Державного підприємства «СЕТАМ», ОСОБА_1, ТОВ «Білд Коммерс Груп» про визнання недійсними результатів електронних торгів, акта державного виконавця, свідоцтва про придбання майна, витребування із чужого незаконного володіння нерухомого майна, визнання права власності.

Попри омонімічність виразу «звернення стягнення», він може позначати у різних правових ситуаціях кардинально різні юридичні конструкції, зокрема:

- звернення стягнення на предмет іпотеки - це матеріально-правова категорія, форма захисту прав іпотекодержателя, різновид загального способу захисту у вигляді, як правило, примусового виконання обов'язку в натурі, через що рішення про таке звернення стягнення приймається або судом, або нотаріусом (у формі виконавчого напису), або іпотекодержателем (в порядку позасудової процедури відповідно до закону);

- звернення стягнення на майно боржника у виконавчому провадженні в розумінні статті 48 Закону України «Про виконавче провадження» є категорією процесуального права, адже рішення про це приймається виконавцем самостійно в процедурі виконання виконавчого документа.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду зазначає, що одночасне застосування судом першої інстанції правил про реституцію як наслідок визнання правочину недійсним (стаття 216 ЦК України) та про віндикацію - витребування власником належного йому майна із чужого незаконного володіння (статті 387 - 390 ЦК України) є помилковим.

Суд касаційної інстанції не може погодитися з висновками суду першої інстанції, зробленими з посиланням на правову позицію Верховного Суду України, висловлену в постанові від 03.10.2011 у справі № 3-98гс11, про те, що в разі коли проведені на виконання судового рішення прилюдні торги з реалізації майна визнано судом такими, що проведені з порушенням чинного законодавства щодо порядку виконання судових рішень, то особа, яка придбала спірне майно на таких торгах, не є добросовісним набувачем в розумінні статті 388 ЦК України.

Касаційний господарський суд

Правові висновки судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (2021 рік)

Правова позиція колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

(продовження)

Суд зауважує, що постанова Верховного Суду України від 03.10.2011 у справі № 3-98гс11 не містить такого висновку. Позиція Верховного Суду України у наведеній постанові зводиться до того, що проведені з порушенням закону торги в процедурі виконання судового рішення не дають набувачу права посилалися на абсолютну заборону віндикації, встановлену частиною другою статті 388 ЦК України. Однак про добросовісність чи недобросовісність набувача внаслідок незаконності прилюдних торгів Верховний Суд України при цьому нічого не говорить. Тобто сама по собі недійсність торгів вказує на незаконність володіння набувача й не стосується його добросовісності.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду оцінює критично та відхиляє посилання відповідачів на те, що спірне майно не може бути витребувано від ТОВ «Білд Коммерс Груп» за приписами частини другої статті 388 ЦК України, оскільки воно було продане в порядку виконання рішення суду.

Недійсність результатів торгів свідчить про те, що процедура виконання судового рішення юридично не відбулася, а тому проведені з порушенням закону торги в процедурі виконання судового рішення не дають набувачу права посилалися на абсолютну заборону віндикації, встановлену частиною другою статті 388 ЦК України (аналогічна правова позиція висловлена в постанові Верховного Суду України від 03.10.2011 у справі № 3-98гс11 та в постанові Верховного Суду від 21.03.2018 у справі № 904/11074/16).

Крім того, спірні електронні торги було проведено на виконання рішення третейського суду, яке не може вважатися судовим рішенням в розумінні частини другої статті 388 ЦК України, адже вимагає для своєї дієвості додаткової легітимації з боку державного суду шляхом видачі виконавчого документа, який сам по собі також не є судовим рішенням.

Верховний
Суд

ОГЛЯД правових позицій Верховного Суду *щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства*

Рішення, внесені до ЄДРСР, за липень - вересень 2021 року

Огляд судової практики КГС ВС

ЗМІСТ

I. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Відкриття провадження у справі про банкрутство	4
2. Розгляд та захист порушених прав суб'єктів у межах справи про банкрутство	7
3. Розгляд грошових вимог кредиторів (стаття 45 КУзПБ)	12
4. Закінчення процедури розпорядження майном боржника	15

ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА

5. Наслідки визнання боржника банкрутом	16
6. Покладення солідарної/субсидіарної відповідальності	20
7. Визнання недійсним правочину з реалізації майна банкрута	23

II. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

8. Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність	23
9. Звернення стягнення на майно	25
10. Розгляд грошових вимог кредиторів	28

III. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	29
---------------------------	----

3 Судова практика за липень – вересень 2021 року

Дякую за
увагу!